

Historik över tillkomsten av avdelningarna för klinisk nutrition (eller motsv.) vid de sex universitetsorterna /Gunnar Akner 2009

Göteborg

Inst. för klinisk näringslära vid Göteborgs Universitet inrättades 1970 och förlades vid den medicinska fakulteten. Institutionen omvandlades 1994 till **Avd. för klinisk näringslära** vid Inst. för medicin.

Innehavare av professur:

- Björn Isaksson (läkare) 1970 – 1985
- Henrik Andersson (läkare) 1988 - 2000

Sedan dess har professuren inte återbesatts.

Vid Avd. för klinisk näringslära arbetar ytterligare två professorer: Lena Hulthén (nutritionist) och Anna Winkvist (nutritionist).

Sedan samma tid finns en sektion för klinisk nutrition vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset, som ansvarar för kunskap om samband mellan nutrition och sjukdom. Sektionen ansvarar även för nutritionell bedömning och behandling i öppen och slutenvård, är kunskapsresurs i dessa frågor till sjukvården, och utvecklar kunskaperna om sambandet nutrition och sjukdom. Här är bl.a. följande personer engagerade:

- Ingvar Bosaeus, sektionschef, överläkare, adj. prof.
- Lars Ellegård, överläkare, docent.
- Elisabet Rothenberg, chefsdietist, med dr.

Linköping

Inst. för biomedicin och kirurgi bildades 1996 och här ingår bl.a. nutrition som en "intern avdelning". Här arbetar Elisabet Forsum, professor i näringsfysiologi.

Under 2004-2006 var Annica Sohlström (docent, nutritionist), Statens livsmedelsverk, adjungerad lektor vid avdelningen. Forskningsverksamheten bedrivs i samarbete med barnkliniken och kvinnokliniken och är framför allt inriktad på energiomsättning i samband med reproduktion och tillväxt.

Lund

Avd. för industriell näringslära vid Lunds Universitet inrättades 1972 och förlades gemensamt vid de medicinska, odontologiska och tekniska fakulteterna. Vid återbesättningen av professuren 1988 slogs Avd. för industriell näringslära och Avd. för livsmedelskemi samman till en **Avd. för näringslära och livsmedelskemi**, och förlades till den tekniska fakulteten.

Innehavare av professur:

- Arne Dahlqvist (läkare) 1972 - 1984
- Nils-Georg Asp (läkare) 1988 –

Vid Avd. för industriell näringslära och livsmedelskemi finns nu (2007) ytterligare fem professorer med naturvetenskaplig/teknisk grundexamen: Inger Björck, Margareta Nyman, Göran Molin, Kerstin Skog, Siv Ahrné samt adjungerad professor Rickard Öste, också med teknisk grundexamen

Sedan lång tid finns en avdelning/enhet för klinisk nutrition vid Universitetssjukhuset i Lund med ansvar för nutritionsfrågor inom sjukvården, sjukvårdens behov av kunskap kring samband kost-hälsa, dietistverksamhet, FoU och undervisning. Här är bl.a. följande personer engagerade:

- Professor, överläkare Åke Nilsson, gastroenterologi
- Docent, överläkare Irene Axelsson, pediatrik

Biomedicinsk nutrition, Kemicentrum, Lunds universitet inrättades 1998 och är organiserad under Avdelningen för tillämpad biokemi.

Biomedicinsk nutrition består av två forskargrupper under ledning av professor Björn Åkesson respektive professor Gunilla Önning. Forskningen fokuseras på betydelsen av livsmedlens sammansättning för deras hälsoeffekter på konsumenten. Tonvikten ligger på kostfiber, antioxidanter inkl. antioxidativa enzymer och andra bioaktiva ämnen i mjölk, cerealier och andra vegetabiliska livsmedel. Biomedicinsk nutrition deltar i två EU-nätverk (NuGO och ECNIS) och det nordiska nätverket SYSDIET.

Stockholm

Undervisning i näringslära på akademisk nivå startade i Stockholm redan 1968 vid Stockholms Universitet, där ett universitetslektorat inrättades. Det omvandlades 1975/76 till en professur med Arvid Wretlind som första innehavare. Syftet var inledningsvis att professuren skulle ägnas folkhälsoproblemen som en följd av att den näringsforskningsaktivitet som pågick i Stockholm var nära kopplad till Statens institut för folkhälsa, där Wretlind också var verksam fram till 1978. När detta institut upphörde i och med tillkomsten av Statens livsmedelsverk i Uppsala, kom professuren att istället ägnas åt basal näringslära.

Inst. för medicinsk näringslära vid Karolinska Institutet, Solna, inrättades 1979 med Jan-Åke Gustafsson, nytillträdd professor i medicinsk näringslära, som prefekt. Institutionen förlades 1981 till Huddinge sjukhus, men flyttade 1989 över till Novum-byggnaden.

År 2006 gick Inst. för medicinsk näringslära och Inst. för biovetenskaper samman till en storinstitution, **Inst. för biovetenskaper och näringslära/Centrum för biovetenskaper (CB)**.

Innehavare av professur:

- Arvid Wretlind (läkare) 1975/76 - 1978
- Jan-Åke Gustafsson (läkare) 1979 -

Institutionen har genom åren haft direkt koppling till landstingets och sjukhusets verksamhet via **Enheten för preventiv näringslära**, som inledningsvis var en enhet vid sjukhuset, men som 1990 överfördes till Novumbyggnaden. Enheten fick 1996 uppdrag att etablera landstingets kunskapscentrum i näringslära och har även på landstingets uppdrag drivit två längre utvecklingsprojekt på folkhälsoområdet. Enheten har samarbetat med Institutionen för folkhälsovetenskap i etableringen av ett magisterprogram med inriktning mot folkhälsonutrition. Institutionen har sedan 1981 samarbetat med Stockholms Universitet i genomförandet av nutritionistprogrammet, och i detta svarat för kurserna i näringsfysiologi, klinisk nutrition, nutritionsepidemiologi, folkhälsonutrition, och molekylär nutrition.

Umeå

Enheten för näringsforskning vid Umeå Universitet inrättades 1983 som en självständig enhet direkt underställd rektor. 1999 förlades enheten till Inst. för folkhälsa och klinisk medicin vid medicinska fakulteten. Den övergripande målsättningen för verksamheten har varit prevention och att bedriva olika former av befolkningsinriktade projekt parallellt med experimentella studier. En del av utfallet är det nationella nyckelhålsprojektet, en annan del är Medicinska biobanken vid Umeå universitet. En viktig strategi har också varit att arbeta via nätverk med forskare som har sin formella koppling till andra institutioner/enheter, men som periodvis varit verksamma inom Enheten för näringsforskning.

Innehavare av professur:

- Göran Hallmans (läkare) 1983 -
- Ingegerd Johansson (professor, tandläkare), Bernt Lindahl (docent, läkare) och Anders Johansson (docent, forskare) har en del av sin verksamhet förlagd till enheten.

Uppsala

Institutionen för näringslära vid Uppsala Universitet inrättades som egen institution vid medicinska fakulteten 1970. Verksamheten hade startat redan 1965 med stöd från Sida, som då inrättade en laboratur i näringslära, vilken konverterades till professur 1968, knuten till Inst. för medicinsk kemi. Institutionen inordnades 1998 som en Enhet för näringslära i Inst. för medicinska vetenskaper (IMV). Verksamheten leddes av professor Leif Hambræus.

Inom den Geriatriska institutionen bildades år 1990 Enheten för klinisk näringsforskning som 1998 integrerades i Inst. för folkhälso- och vårdvetenskap (IFV). Verksamheten leddes av adjungerad professor Bengt Vessby (1990–2005).

Vid Institutionen för medicinska vetenskaper, Avd. för klinisk fysiologi, inrättades 1993 en adjungerad professur för Gösta Samuelsson i klinisk näringsfysiologi med pediatrik inriktning.

2005 inrättades **Enheten för klinisk nutrition och metabolism** vid IFV genom en fusion av Enheten för näringslära (IMV) och Enheten för klinisk näringsforskning (IFV).

Innehavare av professur:

- Leif Hambræus (läkare) 1970 (1968) – 2001
- Tommy Cederholm (läkare) 2005 -